सत्यकामा

कविता

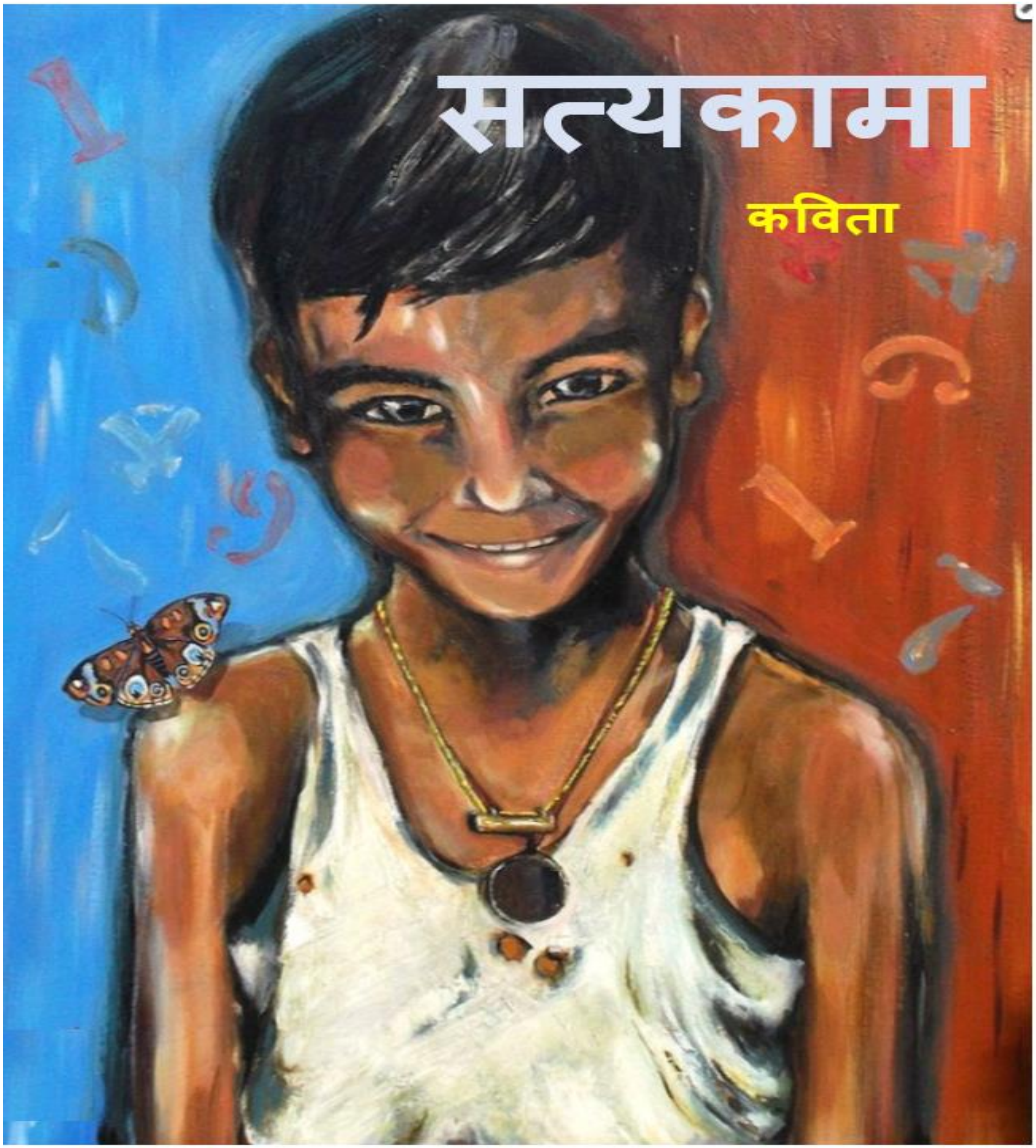

- आर.एस.भास्कर

आशावादी प्रकाशनाचें डिजिटल पुस्तक

सत्यकामा

आर.एस.भास्कराच्यो कविता

आशावादी प्रकाशनाचें डिजिटल पुस्तक

Satyakama - *A collection of Konkani poems written by* ***R.S.Bhaskar (Ramdas Shetty Bhaskar),*** *edited by* ***Valley Quadros*** *and digitally published by Ashawadi Prakashan.*

(C) ASHAWADI PRAKASHAN

First Edition : 2022 (Digital)
Copyright : Author
Cover : Enigma Creations, Goa
Layout : Enigma Creations, Goa
Pages : 54 + 2

Author:
R.S.Bhaskar
Ram Mandir, 10/539,Near Janardhan Temple Amaravathi Cochin, 682001, Kerala
Mobile: +91 8891306123 *Email*: bhaskarkochi@gmail.com

For communication **Email**: ashawadi@gmail.com
WhatsApp: 7021967880

शुन्याचें संगीत जागोवपी सत्यकामा कवी आर.एस.भास्कर

कोंकणी काव्य विश्वांत कवी आर.एस.भास्कर म्हळ्यार साहित्य अकादमी पुरस्कार लाभील्लें एक व्यक्तीमत्व. आपलो आत्मशोध घेवपी, सतत प्रयत्नशील कवी. प्रस्तूत काव्यसंग्रहांत ३० कवितेंचो आसपाव जाल्या. कवितेचो आशय पळयल्यार हांगा, सृश्टीचक्र सांगपी 'एक बीं रोवंन घेतना' , जीवन–चक्र दाखोवपी 'हारसो सांगता खरें ' , उतरांचो अर्थ शोधपी 'अर्थ नाशिल्लीं उतरां' , म्हामारीचो चितार दिवपी 'ती मात्र भियेना एक–दोव्ळ्याच्याक ' , 'दर्यावेळाची पुसणी दाखोवपी,' 'सांज निरोप घेतना' , 'गांव चलून गेल्याची रखरख व्यक्त करपी' , 'म्हजो गांव चलून गेल्लो' , सैमाचे संतुलन बिगडल्या म्हणून हुस्को करपी विचार,'सैम हालीच बदलला' , पावसाचे म्हयने आनी ताचेर वेगळेपण म्हळ्यार 'पावस येता तेन्ना' , 'मळब आनी शेवण्या पिला विशीं नात्याचें चित्रण' , 'शेवण्याक सगळें मळब जाय' , 'प्राणी मात्र आशेता मोगाचो स्पर्श 'सिंधी गाय' , ईश्वरीय गिन्यान जोडपी जाबाल 'सत्यकामा ' , इन्किवझिटरा कडेन मागणी करपी 'परतून दी भूंय म्हजी' , ईश्वरीय गुपीत ओळखुपी 'निंदा'.

आशयाचे संवेदन जागोवपी हो काव्य संग्रह सृश्टी चक्र चितारताना बीं आनी रोंपो, पुनरपि जननम पुनरपि मरणम् ही शाश्वती दाखयत....पक्षीचो विचार करीत, धर्तरेचेर पावता. तशेंच जीवन–चक्र दाखयताना हारसो म्हणटां–

"आईन तुका, मुखार म्हज्या
हाडिल्ल्या वेळाची.
निटळार आशिल्लो, काळो तिबो....
.....आनी तोंड तुजें दांतां विना हासकुरें" (पान, ७)

आयज हारश्या मुखार तो म्हातारो जालो हें सत्, पूण हारश्याक आयज लेगीत याद आसा त्या दिसाचे बाळपण तेंय सुद्दा इतलेंच सत् आसा. हारश्यांतल्यान वचपी हो फ्लेशबेक दाखयता पूण हारसोच म्हूण हे संवेदन जीवंत जाता.

म्हामारीच्या संवेदनांत लेगीत जें आमी अणभवल्या ताचो दिश्टावो जाता. घरांत सगळीं बंदी, रस्तो लोकां वीण जालां. शाळा, कॉलेजी बंद म्हूण सगळीं घुसमट्टा....मोबायलाचेर चेटींग आनी धाकटीं भुरगीं दिसभर टी.वी.मुखार....भायर सगळें बंद पूण घरां भितर रांदचे कुडींतलीं कामां सोंपना....वेळावेळार सगळ्यांक सगळें पावता.

"सांज निरोप घेतना" कवितेंत आयलें संवेदन दर्याचीं ल्हारांचें संगीत आयकयना पूण वेळेवयल्यो घुलो जशीं खिणा खातीर आसता पूण रोखडीच नाच जातात. हांगा दर्याचीं ल्हारांचे संवेदन जें कवी चितारता ताच्या फाटल्यान कवीचो जो हेतू आसा तो आशयगत नवीनता दाखयता-

"दर्येची ल्हारां,
वेगिवेगीन मुखार सरतालीं-
आनी ओल्या रेंवेंत कोणेतरी-
कोरांतून घाल्लेलीं वांकडींतिकडीं अक्षरां
शिरापीत शिरापीत, पुसून घेतालीं

मुखार येतल्याक, एक वेळा
अक्षरां अचूक लिखपाक
निवळ जागो जाय म्होण
ल्हारां तिडकेन
दर्यावेळ पुसतालीं" (पान, १४)

'दर्यावेळ पुसतालीं' हे संवेदन अक्षरां व्हांवयना पूण पुसता. अक्षरां-क्षर जायना-ह्या अर्थान बरप-पुसप हे शाश्वत संवेदन एक सातत्य दाखयता. असल्याच प्रकारचे संवेदन "शेवण्याक सगळें मळब जाय" कवितेंत दिसता. पावस येता तेन्नाचे हे संवेदन पळयल्यारः वैशाखांत पावस नांदी दवरता. ज्येष्टांत पावस वेग दाखयता, आषाढाचो पावस धारेन रकयता, श्रावणांतलो पावस लजिष्ट दिसता, व्हंकले वरीच मंद मंद येता, भाद्रपदांत अचानक येता आनी वता, अश्विनांतलो पावस जागृतपणान मर्यादीन पडटा, कार्तिकांत धर्तरेची शिरंतरां थंडथंड करता, पौषांत पावस पांगरून येता आनी थेंब्या थेंब्यांनी दंव शिंवरता, माघ म्हयन्यांत पावस पडताना कोयरांत लेगीत माणकां रुजतात. पावसाचे हें वर्णन पावसाचे रूप बदलता. "पावस दंव शिंवरता" हो शब्द चमत्कार. पुराय काव्य संग्रहांत असले शब्द चमत्कार कवीचे शब्द सामर्थ्य दाखयता. देखीक-येतल्यांचो वतल्यांचो फोपरमार घेत, पेडपेडेता तांचो जीण भूक्केनी, गांव चलून गेल्लो, अर्थ नाशिल्ल्या उतरांचो, रात नक्षत्राचेर अगळीक घालता, अदृश्य आशिल्ले नाशिल्ले सांगता, थेंब थेंब्यांनी दंव शिंवरता, कोयरांत लेगीत माणकां रुजतात, मिठाकणी तेन्ना जाली म्हासागर, मळबाकडेन थेंब उदक ना, पंचभूतां ज्ञान शिकयता, प्रपंचाच्या मोन्नेपणांत गुपीत रावपी तुज्यें सांत्वनी उतर आदीं.

सृश्टी-चक्र आयज बदल्ल्या हाचो संबध प्रत्यक्ष रुपांत पर्यावरण प्रदूशणाकडेन आसा. दरेक रुतूंत जातकुळी शेवणी पावतालीं पूण आतां तांची यो-वच वेळार पडना म्हूण रुतू आनी पर्वां मापूक, कवीक पंचांग पळोवचे पडटा. मनीस ह्या जावपी बदलाक समजून घेवपाक तयारच ना. प्रकृती कडल्यान फकत घे, घे आनी घेयत राव, परत कांयच दिवप ना, ह्या लोभ आनी स्वार्थाक लागून, मळबा कडेन सुद्दा एक थेंब उदक ना. आमची जीण आमी इतली अडेची करून घेतल्या की मनशां प्रकृती विरुद्ध जगूंक लागल्यात. सैमाचें चक्र उधळपी हो मनीस आपल्याक खूपच बुद्धीमान समजता पूण खऱ्या अर्थान आमी आमचोच नाश करूंक बसल्यात. प्रकृतीची प्रत्येक तत्वां सहयोग आनी सहकार्यान चलतां, मनीस एक असले प्राणी की ताका प्रकृतीचो हो मंदमंद चलपी कार्यकलाप मोनेळ आसा पूण सातत्यान भरिल्लो आसा. हे शाश्वत सत् ताका समजून घेवपाचेच ना. पुराय ब्रह्मांडांत हो घातमारो मनीसूय प्रकृति विरुद्ध कामां करीत रावता आनी मागीर प्रकृतीकूच दोश दिता! ह्या बुद्धीमानी मनशा कडेन सद्‌बुद्धी केन्ना येतली?

"सिंधी गाय" कवितेंत हे संवेदन खूपच सुंदरसाणेन व्यक्त जालां. सिंधी गायेची तो इतली अपुरबाय करतां कारण ती संकर प्रजनन जाल्या. घटमूट आंगलोट. रंग लेगीत सुंदर. तण, धान्य भरपूर पूण तो तिका चरूंक सोडना. आगळी वेगळी गायेचे "शुद्ध स्वरूप" अशुद्ध जातलें म्हूण राखण्या वांगडा धाडपाक तयार ना. "वयली जात आनी गांवगिरी जात" हांचो नैसर्गीक संबंध नाका म्हूण, पंगडांतलो बैल व्हडव्हडान हांबेता, थंय गोठ्यातली सिंधी गाय त्या वेळार परतून हुजार हांबेताली. मालकाक सैमाचो हो सहज साद आयकूंकच येना आनी बरें परिचरण म्हळ्यार "शुद्ध काळजी घेवन" लेगीत तो तिका घुस्मटपाक बांधून दवरता आनी परिणाम पळयात–

"मोटो बैल घरा मुखार पावता तेन्ना
आदलें भशेन आजूनय हांबेत आसा
सिंधी गायेच्या आवाजांत पुण
आदल्या बरीच्यो हावेस दिसना." (पान २४–२५)

सिंधी गाय संकरीत आसा म्हणूनच हाडली आनी मागीर तिका संकरणा खातीर, निसर्गाच्या नैसर्गीक सादा खातीर उपाशीच दवरली? घडमूट आंगलोट आशिल्ली गाय हळूहळू सुकून बागली. बुद्धीमान मनशाचे हे अर्थ नाशिल्लें, बुद्धीहीन काम म्हळ्यार सिंधी गायेचे हे संवेदन.

ह्या काव्य संग्रहांत कांय ल्हान ल्हान कविता लेगीत आसात.

- आखेरेचे नक्षत्र निरोप घेतना
- अशें करूं न्हय रे पावसा
- कोंकणीचो रथ चलत आसूं
- कृष्णालो इश्ट
- म्हज्यें पंखा
- आशिल्ले नाशिल्ले सांगता
- स्त्रीधन
- तूं रावतलें जाल्यार
- पाट्यांनी बांदिल्ली तोंडां....

कोंकणीचो रथ चलत आसूं म्हूण स्वार्थाच्या चिखलांत शिरकून पडिल्ल्या रथाक उबारूंक जाती–कातीचो भेद विसरपाक सांगता. दुरभिमान पयस करून, कोंकणी मायेचें संवर्धन करपाक उलो मारता.

"आशिल्ले नाशिल्ले सांगता" कविता दृश्य आनी अदृश्य हांचें भेद आनी आभास स्पश्ट करता. दृश्य सगळें पळयता आनी खरेंपणी उलयता, विचार, विश्लेषण, समाधान वास्तव अंतर्गत दिसता तशेंच चितारता पूण अदृश्याची तांक इतली की पळय नासताना आशिल्लें–नाशिल्लें सगळेंच सांगता, म्हळ्यार भायल्या दिसपी जगा परस, आंतरीक जगा विशीं जागयता. जेन्ना हे विश्व जागृत जाता तेन्ना अदृश्याची तांक कळटा. मीठाकण जशीं समुद्रांत पावन विशाळ जाता, समुद्रच जाता. दृश्य संवेदन मर्यादीत आसता पूण अदृश्य संवेदन विशाळ जावन, सूक्ष्म संवेदन जाता आनी परत विशाळतायेंतच विरगळटा. जशें आत्मा सो परमात्मा. एक शून्य, शुन्यातल्यान सून्य....सगळेंच शून्य,,,,पयस...पयस दिगंतरा. कवितेचें स्वरूप ल्हान पूण आशय आनी विशय विस्तृत.

"निंदा" कवितेंत जें संवेदन साकार जाता थंय भायल्या आचरणा परस, भितरल्या बदलावाक महत्व दिता. सृश्टीतले महत्व कवी गायता. आनंदान लेगीत "स्तुतिपाठक" रुपांत फुलां आनी फळां माथ्यार घेवन, दोंगरा सामकार, ते लोक देवाक भेट दिवपाक चलतालें. कवी चराचर निश्चल आसताना गूढ़ व्यापून आसपी "प्रपंचाच्या

मोनेपणांत” गुपीत रावपी अदृश्याचे विराट सांत्वनी उतर ओळखून घेता तेन्ना आनंदीत जाता पूण “हांव गायलोच ना” अशें म्हणटां ! हे संवेदन आस्वादकच्या रुपांत म्हाका हिंदीचे कवी “अज्ञेय” ची कवितेची याद करून दिता. देवळा भितरलो मनीस आनी देवळा भायरलो मनीस हांची तूळ करताना जें व्यक्त जाता थंय भितरलो मनीस व्हडा-व्हडान स्तोत्र आनी मंत्र उच्चारता....उतरांची बडबड वाडत वता...पूजा, अर्चना, घंटनाद, फूल....धूप, दीप...देवळा भायर आशिल्लो मनीस आपल्या भितरले रहस्य शोधपाचो थाव घेता. क्रिया-प्रतिक्रिया, उतरां-स्तोत्र सगळें शांत...शांत. निरव शांतताय....जितलें शांत वातावरण मनीस तितलोच मौन....शांत सागरांत मंद मंद वाजपी मुरलीधराची मुरली...पयस...पयस...पसरिल्लें मळब...विशाळ...मनीस त्या स्वरांत स्तब्ध जाता....ल्हव....ल्हव जायत वता.... ताका उतरां उलोवपाची गरजूय दिसना. तशेंच कवी आर.एस.भास्कराचे काव्य संवेदन लेगीत उतरांच्या अर्थ नाशिल्ल्या रुपांतल्यान भायर सरून, सगळी विचारधाराच शुन्याक पावयता....शांत स्वर ताचे गुपीत ओळखून घेता, गावपाचे विसरून, त्या गिताचो मोनेपणान आनंद व्यक्त करता. आपूण खूद आनंद जाता.

शुन्याचें हें संगीत आमकां सगळ्यांक शुन्या कडेन वचपाची तांक दीवं हीच प्रार्थना. संवेदनाचे हे स्वर दिवपी कवी आर.एस.भास्कर आनीकूय बरी कविता कोंकणी मायेक ओपूंक पावतलेच.

डॉ.चंद्रलेखा डिसौजा
४ माय २०२२

सुरवेचीं उतरां

म्हज्यो काव्य संग्रह 'चैत्रकविता' हालीच उजवाडाक आयलो. हो पुस्तक सगळ्यांक आवडलो म्होण आयकून मनांत खोस भोगली. आतां 'सत्यकामा' हो कविता संग्रह डिजिटल पुस्तक रूपान तुमच्यां मुखार दवरतना जें आनंद भोगता हाका शीम ना.

प्रपंचीक, मानवीक आनी हेर संबंदीत विषयां विशीं आनी स्वताचे अणभवांत सावन जोडिल्ली जाणवाय दुसऱ्याक वांटून दिवपाक वा सांगून दिवपाक खातीरचें माध्यम आसा साहित्य. सर्जनशील साहित्यांत वास्तवीकताय आसूक जाय वा कल्पनीकताय आसूक जाय वा दोनूय मेळनु आसूक जाय. साहित्य म्हळ्यार उलोवप्याचे आनी आयकुप्याचे मदीं वा बरोवप्याचे आनी वाचप्याचे मदीं एकमेकांकडेन जावपी व्यक्तीगत संवाद आसा.

कविता साहित्यांतलो एक ताळो आसा. बरोवपी जितलो अणभव जोडता ताच्या लिखणेंत हाजो प्रभाव दिसतलोच. हें बरें रचनेचें लक्षण. लिखाण वाचप्यांक स्विकार-योग्य जाता तेन्ना मात्र आसा लेखकाले प्रयत्न सार्थक जाता. सगळ्यांक हो पुस्तक एक बरें वाचनाचो आणभव दिवूं अशें आशा बळगीता.

डॉ.चांद्रलेखा डिसौजा, आदलें अध्यक्ष,कोंकणी विभाग, गोंय विध्यापिठ हांणी ह्या काव्य संग्रहाक अभ्यासपूर्ण आनी योग्य प्रस्ताव ना बरोवन सोबयलां.

साहित्यीक बाब वल्ली क्वाड्रस हांणें हो पुस्तक काडपाक म्हाका प्रेरणा दिली आनी उणें दिसां भितेर पुस्तकाक पूर्ण रूप दिल्लें.

पुस्तकाक सोबीत सुंदर चित्र काडलां इनिग्मा क्रिऐशनस, गोंय हांणीं.

आशावादी प्रकाशनान बरें तरेंन पुस्तक तयार केल्ला.

सगळ्यां कडेन कळजांसावन उपकार मागता.

आर.एस.भास्कर

आर. एस. भास्कर

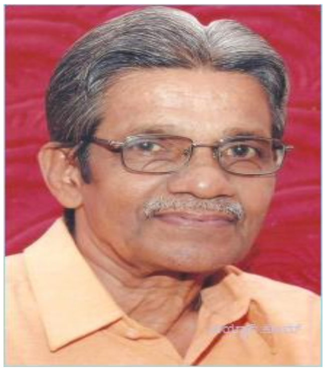

भास्कर रामदास शेटी
जल्मः 4 जुलै 1947 फोर्टकोची, कोची-केरळ.

पुस्तकां - कविताः अक्षरां(1992), नक्षत्रां(1995), अक्षतां(1997), पंचायतना(भक्तीकाव्य 1985), गुरुचरणी(भक्तीकाव्य 2000) चिनू मिनू चानो(बालकविता 2006), आत्मनिवेदन(भक्तीकाव्य 2015), युगपररिवर्तनाचो यात्री(2014), चैत्रकविता(2020), शिक्षणीकःअक्षरमाला(2011), कोंकणी भाशा परिचय(2013)

मलयाळम-कोंकणी अणकारः म्हज्या आज्याक एक हस्ती आशिल्ली (2001, कार्दबरी, मूळः वैक्कम मुहमद बषीर), ब्रह्मर्षी श्री नारायण गुरु (2013, मोणोग्राफ, मूळःटी.भास्करन), दैवदशकम (2015, काव्य, मूळः ब्रह्मषी श्री नारायणगुरु), केळीघडावो (2015, काव्य, मूळः चड्ड़म्पुषा कृष्णपिळ्ळा), गौरी (2021, कथासंग्रह, मूळः टी.पत्मनाभन)

प्रकाशनाच्या वाटेनः
ओ, मिज़ोरम (कविता संग्रह, मूळ रचनाः गोंय राज्यपाल भौ.पी.एस.श्रीधरन पिळ्ळै)
मराठी-मलयाळम अणकारः तुकारामवाणी (2015, संत तुकारामाल्यो वैचीक अभंगां)

पुरस्कारां प्राप्तः केन्द्रीय साहित्य अकादमी पुरस्कार (2020), केन्द्रीय साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार (2003), ताराबाय विष्णु म्हापशेकार वैश्य भारती पुरस्कार (1996), कोंकणी भाशा प्रचार सभा साहित्य पुरस्कार (1994), विल्फी रेंबींबस स्मृती कविता पुरस्कार (2018)

पदवीः अध्यक्ष, 21वें अखिल भारतीय कोंकणी साहित्य संम्मेळन.

धिन्वास तुमकां

आशावादी प्रकाशनाच्या डिजिटल मिसांवाक पाटिंबो दिलेल्या तुमकां समेस्तांक काळजामनाचे धिन्वास

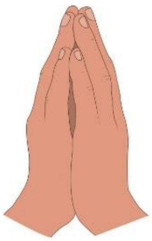

- मानेस्त रोनालड कोलासो, दुभाय
- मानेस्त फेलिक्स लोबो, खतार
- मानेस्त मायकल डी’सोज, दुभाय
- मानेस्तीण मोनिका डे’सा मथायस, डबलीन
- मानेस्तीण मागदलेन बारबोज आनी कुटम, शीरवां
- मानेस्त रोनालड मोंतेरो, कटपाडी
- मानेस्तीण लिनेट डी’सोज, मुंबय
- मानेस्त स्टेनरो, अजेकार
- मानेस्त उदय म्हांबरो, गोंय
- मानेस्त कॊनी डि’कोस्ता आनि कुटाम, नवी मुंबई
- एक अभिमानी

एक बीं रोवंन घेतना

एक बीं
रोवंन घेतली
बीं किरलेवंन
रोंपो जालो
रोंपो वाडून
रूख जालो
रूखावेल्यान आतां
फळां भरली.

एक फळ
किरान वेल्लें
आनी फळां
हेरांनी वेल्लीं
पिकून कुसून
सकल पडिल्ले
एक फळ
धर्तरेन घेतलें.

बिंयेवेल्यान परतून
रोंपो जालो
रोंपो परतून
रूख जालो
रूख मागीर
फळांनी भरलो
फळां परतून
बांटून घेतली.
एक फळ
कीरा खातीर
आनी फळां
हेरांक खातीर
फुलुन खंद्यावेल्यान
निसरून पडटाले
परतून पावतले
धर्तरें खातीर.

निर्भया

काळखेक
दाट दाट करीत
रात नक्षत्राचेर
अगळीक घालताली.

तें पुण
निर्भय रावलें -
विरोध दाखोवंनच
आनी आपली
मनोशक्त अग्नी पेटयत.

ताका खबर आशिल्ले
फाल्या तो पावतलो
आनी
हिका रोखडेच
दंड दितलो.

हारसो सांगता खरें

सदां भशेन
हारशांत पळेतना
अकांतान हें
म्हण्टा म्हजें कडेन-
हें कितें

जाला तुजें?
केंस पीकल्याय
गाल सुकल्ल्याय
दोळ्यांत तुज्या
फूल पडलां
तूं मरें अतां
जाला म्हांतारो!

आतां रोखडेंच म्हाका
याद येता
हारसो आनी
परतून म्हणटा -
पयलें पावट
आईन तुका
मुखार म्हज्या
हाडिल्या वेळाची.

निटळार आशिल्लो
काळो तिबो
दोळ्यावेल्यान दिसताले
काजळ लायिल्लें
दोनय गालांचेर
लावन काळिमो
आनी तोंड तुजें
दांतां विणे हासकुरें!

अर्थ नाशिल्ली उतरां

हालीच म्हाका
अर्थ नाशिल्या उतरां विशीं
सोद घेवपाची
उमळशीक लागली

'हो बरों विशय मूं!
साबार दीस
काडतलेच, न्हय वें?'
ही म्हण्टाली

अर्थाचो सोद घेवंक
बसलो बसलो
कोणांली कोणांली उतरां
येतात यादींत!

'पयलीं तुज्यींच
काडून घेयात गा'
अंतस्करण म्हजें
म्होणूक लागले

देखून हांव
सोदूक लागलो
अर्थ नाशिल्ली उतरां
म्हजींच उतरां-

हांवें सांगील्ली उतरां
हांवें बरयल्लेंली उतरां
आजून वापरल्लेली उतरां
कितलीशींच कितलीशींच उतरां!

आजाप म्हळ्यार जाता मूं
आंकडो वाडत येता
अर्थ नाशिल्या उतरांचो
फकत हांवेंच वापरल्लेली-

सागरांतल्या ल्हारांच्या भशेन
एका फाटल्यान एक
पळेयता पळेयता
मेजप जमना

खरें सांगल्यार आतां
सोदूच हांवें सोडून दिल्ले
कित्याक जाणां ?
हेर मार्ग नाशिल्यान!

शिगमो आयलो

पदां गायत
दोल वाजत
आंगणांत आज्य
नांच आयलो

सगळ्यांचे मनांत
उमेद वाटून
गांवांत आमच्या
शिगमो आयलो

आखेरेचे नक्षत्र निरोप घेतना

फांतोड्यार
निरोप घेतना
आखेरेचे नक्षत्र
म्हण्टालें मळबा कडेन-

वता गे हांव
आनी रावना
उजो ताचो
सोसूंक जावचना
स्वताच अस्वस्थ तो
जाणां मूं!

अशें करूं न्हय रे पावसा

पावस पडलो
हुंवार आयलो
घरां आमचीं
मोडूंन गेल्लीं
शेतां भाटां
बुडूंन गेल्लीं
जनावरां सगट
होळत गेल्लीं

गांवांत आमच्या
संव्हार जाला
आशिल्ले पुराय
पुसून गेल्लें

फाल्या आनी
शिताकणां म्हाका
कोण दितल्लीं
देवूच जाणां!

कोंकणीचो रथ चलत आसूं

कोंकणीचो रथ आमचो
शिरकला आज्य चिखलांत
उबारून वयर घेयात आमी
ओडून दियात परतून मुखार

चिखल हो सुवार्थाचो
जातीचो कातीचो थळाचो
विसरूं दियात आनी मुखार
दुरभिमान आमच्यो गर्वाचो

तरांतरांची घर्माचे तरीय
भुर्गी आमी कोंकणी मायेचें
एक वाटीन मेळूंन सगटांनी
ओडून घेयात रथ हो कोंकणीचो

कृष्णालो इश्ट

कृष्णालो इश्ट
आसा सुधामा
कृष्णाक भेटेक आयलो
फोवु घेवनु आयलो

एक मुश्टी फोवु
काडून खालो कृष्णान
सुधामाली खोपींत
जालें मूं रावळार!

म्हज्यें पंखा

सांतेक वचून बाबान
नवें पंखा हाडले
अभ्यासाच्या कूडींत म्हज्या
मेजार कोनसाकडेंन बसयले

चोकलटी रंगी पंखा हें
आयणें तीन लायल्लेले
बटणावेल्येन बोट लायतना
गिरगिरेत गिरगिरेत धावंतले

खूब खूब वारें दिता
आंगावेली हूंम पुसता
पुस्तक उक्ते करतना
पानां तितलीय हुबेयता

गजवदनाक वंदन

सुरवेक घेता हांव
नांव तुजें गजमुखा
मंगळदायका
पावं तूं विनायका

विध्या दिता
विघ्न ना करतां
वर दायक
तूं गणराया

सोडूं ना मूं तुवें केन्ना
सोदून पावतल्यांक
आनी पुणी करी रे
वाट म्हजी सुभकर

ती मात्र भियेना एक-दोळ्याच्याक

म्हामारीचे दीस आशिल्ल्यान
सगट उल्याय घरांत बंदी
एक-दोळ्याचो भोंवता म्होणून
लोकां विणे पडलां रस्तो

पसरो केन्नाच्यान बंद दवरून
बापूय कदेलार पडला सुसेगाद
मदीं मदीं घड्याळ मारतना
खाणां जेवणाची वाट पळेता

शाळ साबार दिसां खातीर बंद म्हणून
घरांत बसून घुसमटा घोव
अभ्यासक्रम पुरा गोंदळटली म्होण
बडबडेत बडबडेत आसा बावडो

काळेजीत वचपाचेर बंद पडिल्ल्यान
दीस भर चाटींगेंत खुल्लां व्हडलें
साकाळच्यान सांज मेरेन पळय
टीवी कडेनच मूं बसला धाकलो

'गाडी बीडी चालू ना गे
येना हांव' अशें म्हळ्ळा बायेन
पुसप घासप आनीक धुंवप
येवजीत हिका वाज येता

एक-दोळ्याच्याक ना भियेंत
वावरून येता ही रांदचें कुडींत
सगळ्यांचे खातीर ना चुकून
वेळावेळार सगट शिजेवंन घालता

सांज निरोप घेतना

दीस आखेर पावतना
सांज निरोप घेताली
मळब अचकीत तेन्ना
तंबसाणीचें प्रचंडतायेंत भुल्लें

दर्येची ल्हारां
वेगिवेगीन मुखार सरतालीं
आनी ओल्या रेवेंत कोणेतरी -
कोरांतून घाल्लेलीं वांकडींतिकडी अक्षरां
शिरापीत शिरापीत
पुसून घेतालीं

मुखार येतल्याक
ऐक वेळा
अक्षरां अचूक लिखपाक
निवळ जागो जाय म्होण -
ल्हारां तिडकेन
दर्यावेळ पुसतालीं !

म्हजो गांव चलूंन गेल्लो

म्हजो गांव आज
अचानक चलूंन गेल्लो
खंय गेल्लो
हांव नेणां

शेतां भाटां
ताणें वतना व्हेल्याय
न्हंयों तळीं
हीवंय व्हेल्याय
मनशां जनावरां आनी शेवणीं
कोण हांगा उरूं नात
म्हजो गांव आज
चलूंन गेल्लो
वतना ताणें
एक ना एक बरोबर व्हेल्लें

अर्दकुट्यानी पुण,
म्हाका मात्र व्हरूंना
म्हूण हांव आतां
एकलोच उल्ला

वतना तो जाल्यार
घूवन पळेत म्हण्टालो:
पळयता मरे आतां
म्हजें विणे तूं वागतलो कशें?

सैम हालीच बदला

दर एक रुतु
लागता तेन्ना
दर एक जातकुळी
शेवणीं पावतालीं
आनी शेवण्यांच्या आगमनातल्यान
रुतुची वळख
म्हाका मेळताली

आतां पुण
सैमूच बदला दिसता
शेवण्यांचो यो वच
वेळार पडना
रुतु आनी पर्वां
मापून घेवंक
म्हाका जाल्यार
पंचांग पळोवपाचें पडता

मोल नाशिल्ले जीण

सकाळी ते आशेताय
राती वेगीं येवं म्होण
राती पुण आशेताय
सकाळ कशीय जावं म्होण

रातीचेय दिसाचेय मदीं
पेडपेडेता तांचो जीण भूक्केनी
सासवां कण इतलोच तरी
मोल नाशिल्ले जीण

फूल

'पाणी केन्ना
चालंत आसून
उमेदीन जाता
वागणूक तुजीं'
हळुहळु व्हांवपी
न्हंयचे कडेन
चुरचुरेत चुरचुरेत
म्हण्टालो पूल

दोनय तडीं कडेन
पावलां बंदीत
येतल्यांचो वतल्यांचो फोपरमार घेत
सासणाचे खातीर
रावपाची ही
अवतिकाय म्हजी
पळेता मूं तूं?

आशिल्ले नाशिल्ले सांगता

दृश्य
सगट पळेता
आनी
खरेपणीं उलेयता

अदृश्य
कांय पळेना
पुण
आशिल्ले नाशिल्ले सांगता

तूं रावतलें जाल्यार

आज तुजो
उल्लो आयलो
आंब्या झाडाक
चंवर आयलें
पावलांत पावल
मारीत आज
आंगणांत म्हज्या
मोर नांचलो

वसंत रुतु
सोंपतलो मेरान
म्हजें बरोबर
तूं रावतलें जाल्यार
जिणेंत आमच्या
फुलां फुल्लतलीं
आनी तुकाय म्हाकाय
परमळ दितलीं

पावस येता तेन्ना

वैशाखांत पावस
नांदी दवरता
आनी वर्स भरची आपली
शेका विशीं कळेयता

ज्येष्टांत पावस
पुण वेग दाखयता
दोंगर आनी गाळ तेन्ना
पाचवो न्हेसतात

आषाढाचो पावस
धारेन रकयता
आनी अख्या भूंयेंक
उदकांत बुडेयता

श्रावणांतलो पावस
लजिष्ट दिसता
व्हंकलें वरीच
मंद मंद येता

भाद्रपदांत पावसाक
सावकासूच ना
अचानक येता
आनी अचानक वता

अश्विनांतलो पावस
जागृतपणान वागता
रोवणीचो वेळ आसून
मर्यादीन पडता

कार्तिकांत पावस
ओलसाण हाडता
धर्तेरेची शिरंतरां
थंड थंड करता

पौषांत पावस
पूण पांगरून येता
आनी थेंब थेंब्यांनी
दंव शिंवरता

माघ म्हयनांत
पावस पडताना
कोयरांत लेगीत
माणकां रुजतात

शेवण्याक सगलें मळब जाय

'हो सगलो जागो तुजो
जाय म्हाका मेकळेपणान उडूंक,
उक्तोच दवर गे आसोच
म्हजें खातीर केन्ना खातीर'
पयलें पावट फिरूंक आयिल्ले शेवण्या पील
म्हणटाले मळबा कडेन

'जावं गो बाय, दवरूं हांव
जागो हो तुजें खातीर केन्ना खातीर'
फकत उपचाराक म्होण
म्हण्टालें मळब शेवण्या पिला कडेन

पुण, मळबाक खबर आसा -
नव्यान येवपी दरेक शेवणें
चड करून ह्याच भशेन मागतलें
आनी उपरांत वेगीन विसरतलें

मिठाकणीची काणी

ही एक काणी
मिठाकणीची काणी
म्हासागराचें संगीत आपणावंक पाविल्या
एक मिठाकणीची काणी

अनंत सागराच्या तडीर
विस्मीत रावली मिठाकणी
म्हासागराचे संगीत पुण
ल्हारावेल्यान गाजतालें
दरेक ल्हार - दरेक ताळ वाजता !

एक ल्हार हाडता एक ताळ
दुसरें ल्हार हाडता आनी एक ताळ
तीसरें ल्हार जाल्यार तीसरें ताळ
तशीं तशीं असंख्य ल्हारां .....

असंख्य ल्हारां वाजतात
असंख्य ताळां
असंख्य ल्हारांवेल्यान गाजता
अपरूप संगीत!

दरेक ताळ पुजावंन घेवचें परस
सागरूच जावपाक जाय
मिठाकणीक तशीं दिसलें दिसलें
मिठाकणी तेन्ना जाली म्हासागर!

स्त्रीधन

अस्तुरी आसा
आवय तुका
अस्तुरी आसा
भयण तुका
अस्तुरी आनी
पत्नी जाता
अस्तुरी तुका
धूव जाता
अस्तुरी म्हळ्यार
सर्वधन !
आनीक कित्याक
वेगळे धन ?
आनीक कित्याक
स्त्रीधन ?

सिंधी गाय

ताच्या सिंधी गायेक
तो साबार अपुरबाय करतां
ती संकर प्रजनन जाल्यान
वयल्या वर्गाची आसा म्हण्टा

खोल तांबसें कोर गायचें
निटळार दिसतात धवें तिबें
उंचाय जाल्यार भरपूर आसा
आंगलोट तीची दिसता घटमूट

तण पेंडी सुकिल्लें तण धान्य
पुराय वेळावेळार दिता तिका
सदां गोठ्यांतच राबयता आनी
चरूक केन्ना सोडना ताणें

संकर जातीची ती आसा देखून
गोरवांत अगळीवेगळी म्हण्टा
गांवच्या गोरवां कडेन हिका
तुळा करप सम न्हय म्हण्टा

'पात्रांव, सोड तुज्या गोरवाक-
म्हज्या गोरवां बरोबर
हरयाळीच्या जाग्यार वरूं हांव तिका
तण उदक वत वारें मेळता थंय!'

घरा मुखार तागेल्या पावतना
गोरवांची पंगड थंबून रावता
गोरवांक चरोवंक वरपी चेडो
व्हडान विचारता ताचें कडेन

नाका नाका म्हणून ताणें
न्हयकारलें तेन्नाच्या तेन्ना
वयल्या जातीच्या गोरवाक तागेल्या
गांवगिऱ्यां बरोबर घाडुना म्हळ्ळें

पंगडांतलो दादा बैल पुण
व्हडव्हडान हांबेतालो
गोठ्यांतल्यान सिंधी गाय ती
तेन्ना परतून हुजार हांबेताली

बरें परिचरण जाता तरीय
गोठ्यांत बंदखणींत घुस्मटली
बावडीं
दीस वता वता गाय ताच्यी
सामकें आतां सुकून बागली

मोटो बैल घरा मुखार पावता तेन्ना
आदलें भशेन आजूनय हांबेत आसा
सिंधी गायेच्या आवाजांत पुण
आदल्या वरीच्यो हावेस दिसना

मळबा कडेन थेंब उदक ना

मळबान
सांबाळून दवरलें
पुराय उदक
अविचारान सकल रकयलें

जाल्यार आतां
आपणा कडेन
थेंब लेगीत उदक उरूं ना म्होण मळब चुरचुरेतां

सूर्य पुण
भगभग जळटा
आनी, घडी भितेर
मळबाक भाजून काडटलो.

तान वागोवपाक
एक घोंट उदक तरी
आतां जाय म्हळ्यार
मळबा कडेन खंय आसा?

सत्यकामा

१

'**मा**य, आतां सांग म्हाका
बाबालें नांव आनी गोत्राचें नांव
खंचेय गुरुकुळांत वच तेन्ना
आचार्य विचारताय म्हजें कडेन
दासीपुत्र अशें म्होण उल्लो मारून
भुरगें म्हाका चाळेताय मूं गे'
मायेस्त आपल्या आवयें कडेन
निरागसपणान सांगतालो पोर तो

पुताल्या दोळ्यांतल्यान दुकां निस्तेतना
निस्सहाय जाली आवय बावडीं
नांव आनी गोत्र सांगना तितलें मेरेन
पुताक शिक्षण शक्य जावचना
जाबाला आतां चिंतूक लागली
संकश्टांचें आपल्या जीणें विशीं-
ल्हानपणांत मूं आपलें लग्न जालें
पुराय वेळ घोवाच्या सेवेंत भुल्लें
रीत मानून आपणान विचारलेंच ना-
घोवा कडेन केन्ना नांव ताचें
गोत्र समजून घेवपाक तरी
कसलोय संदर्भ आयलोच ना
घरची कामां घोवाचे परिचरण
म्हूण दीस गेल्ले तिका कळेंच ना
पुतालें जल्माचे फाटी पावलो

आकाल मृत्यू घोवाचो
नामकरण लेगीत देखून
जालेंच ना पोराक तीच्या
आतां आचार्याक सोदून भोंवता-
पोर तिचो आठ वर्स पिरायेचो
२
पुतान तीच्या ज्ञान जोडूंक जाय
आनी विश्व भर येस पावंक जाय
हीच आसा प्रतीक्षा तिगेलीं
पुतान जाय हें साक्षात करपाक

'**च**ल रे बाळा तूं गुरूच्या सामकार
सत्याची आमची सांग ताका काणी
नांव तुका 'सत्यकामा' आतां दिता हांवंच
गोत्र म्हूण सांग तूं नांव म्हजेंच
साक्षात कर तूं प्रतीक्षा म्हजी
येस पावो तुका पुता म्हजें
चल तूं आतांच सत्यकामा जाबाला
आनी गुरू कडेन सांग आग्रो तुजो'
आवयच्या उतरांतल्यान उमेद पावंन
चलो तो एकलोच आचार्याक मेळूंक

गुरुकुळांत आयिल्या पोराक पळेवंन
विद्यार्थ्यांनी सगटानी फकाणां केल्ली

कोणा कडेन लक्ष दिनासतना
चलो तो सधीर गुरूच्या सामकार
पोरालें प्रसन्न मुखामळ पळेवंन
गौतममुनी पुण शांत बसलो
सत्य मात्र सांगतलो पोर हो
ब्राह्मणूच म्होण थरायलें गुरून
सत्यकामा जाबालाक आतां
शिश्य म्होण घेतलो आश्रमांत ताणें
गुरुस्थानी गौतम महर्षीन ताका
विधिपूर्व उपनयन केल्ले वेगीन

३

विध्या घेवची पयलीं परिक्षा म्होण
सत्यकामाक धाडलें गोरवांक चरोवंक
कोणाचीय परिचरण सामकें नाशिल्यान
गोरवां आशिल्ली सुकून आनी बागून

ज्ञान संपादन हेंच घट लक्ष आसून
नमळायेन ताणें मानली गुरूली आज्ञा
चार शंबर गोरवांक घेवन तो
अनंत वनांत चलो भय विणें
रोखडेंच परतून येतलो आपुण
धा शंबर घटमूट गोरवांक घेवन
गुरूकडेन सांगतालो शिश्य हो
अत्यंत विनयी आनी निश्चयी स्वरान

गोरवां आशिल्लीं दुबळ्यो आनी अशक्त
तरीय ताणें अपुरबायेन संबाळें दरेकाक
दीस आनी रात सरयल्यो गोरवां मदीं
वर्सां गेल्लीं ताका कळेंच ना
सत्यनिश्ठा तपोनिश्ठा आनी श्रध्दा पळेवंन
पंचभूतां ताचेर प्रसन्न जाल्लीं
वायु अग्नी आकाश पृथ्वी जल देवतांनी
आपापल्या वांट्यांन ताका ज्ञान शिकयल्लें

'**व**र्सां कितलीं सोंपल्याय पळेय
गोरवां आतां जाल्याय धा शंबर
गुरू कडेचीं उतर पाळला तूंवें
चल गा आमी आश्रमांत परतून

४
ईश्वरीयज्ञान पावला तुका
उरिल्लें ज्ञान माग आनी गुरु कडेन'
गोरवां मदीं सावन मोटो एक बैल
मनुष्यवाणींतल्यान सांगतालो ताचें कडेन
देवां कडेंची पुराय आशीर्वाद घेवन
वना कडेंन ताणें निरोप घेतलो-
आज धा शंबर गोरवां सयत
घटमूट धा शंबर गोरवां सयत

परतून पाविल्या सथीर्त्याक पळेवंन
आश्रमांत सगट अजापीत जाल्लें
शिश्यालें तेजस्वी मुखामळ पळेवंन
गौतम महर्षीक मनांत आनंद भरलो
ईश्वरीय ज्ञान जोडलां हाणें
शिश्यांत होच अचूक श्रेष्ठ
गौतम महर्षीन शांत आयकली
वनांतली काणी आपल्या शिश्यान सांगिल्ली
'आतांच तुवें जोडलां पुराय ज्ञान
आनी जाय कितें तुका सत्यकामा?'
हेर वाटेन ताणें खूब ज्ञान जोडलें खरें
गुरूमुखांतल्यान आयकुपी ज्ञान तेंच जाय ताका
शिश्याली इत्सा समजून गुरून
आपलें रसरशीत उतरांनी ज्ञान सांगून दिलें
पुराय ज्ञान जोडिल्या सत्यकामाक
गौतमुनीन आपलो उत्तम शिश्य म्होण मानलो

५

गोत्रांच्या परंपरेंत घेवंन सत्यकामान
आपलें आवयचें नांव प्रजळीत केल्ले
असंख्य विद्यार्थ्यांक ज्ञान वांटून
आपली शिश्य परंपरा सोबयलीं ताणें
सत्यकामा जाबाला महर्षी
म्हामुनींच्या परंपरेंत येसस्वी जालें

परतून दी भूंय म्हजी

दी गा इन्क्विझिटरा
दी म्हाका परतून
पित्रांची म्हज्यी
बळान तूंवें घेतिल्ली भूंय
इन्क्विझिटरा इन्क्विझिटरा
परतून दी भूंय म्हजी

कितलीं देवळां
तूंवें मोडून उडयलीं
कितलें देवांक पुरून घाले
रेंवेंतल्यान एकदां
देव म्हजें
असंख्य अंकड्यांनी
उटून येतलें
इन्क्विझिटरा इन्क्विझिटरा
परतून दी भूंय म्हजी

पुराणां आमचीं
लासली तूंवें रासींनी
करपून गेल्लेंले
केन्ना परतून येना
चिकटून राविल्या आमच्या
चित्तांतल्या विश्वासाक
लासूंक पुण
जालेना कोणाच्यान

इन्क्विझिटरा इन्क्विझिटरा
परतून दी भूंय म्हजी

दर्या पेलतडीच्या
तुज्या पयसूल्या गांवांत
तारवां कणकणी
द्रव्य तूंवें वेल्लें
परतून पुराय
हाडतलो म्हूण मागीर
काळ कणकणी
आमी वाट पळेत रावले
इन्क्विझिटरा इन्क्विझिटरा
परतून दी भूंय म्हजी

अंत्येष्टिक खातीर लेगीत
हाडां दवरनाशीं
लासून गोबर केल्लो
म्हज्या पितरांचो तूंवें
गळो थिंबोवंक
तेंब उदक मेळ्ळनाशें
मुक्ती पावनाय आजून
आत्म्यों तांच्यो
इन्क्विझिटरा इन्क्विझिटरा
परतून दी गा भूंय म्हजी

----

*16व्या शेंकड्यांत घडिल्ले इन्क्विझिशनाक लागून जालें घडणुकेच्या संदर्भांत

पवित्र गुपीत

पवित्र गुपीत हें सांगनाशें
म्हाका आनी रावूं जायना गे
तुज्या तांबस्या पोल्याचेर
हांवें लायिल्या चुंबनाचे विशींचे

सगटांक आतां आयकूंक दिवंया
आमची बालपणांतली घडणूक
धुवांक पुतांक जावंयांक सुनांक
आनी आमच्या नात्रांक पुराय

याद आसा मूं, तेन्ना आमी
धांवन भोंवन खेळटाली
काय कडेन आडळून तूं

म्हज्या आंगार तेंकलें
आनी तुज्या तांबश्या पोल्याचेर
हांवें म्हज्यें ओंट लायलें
तूं इतल्यान कोपान तापलें
आई कडेन सांगतले म्होणून धांवन गेल्ले
मागीर तूं खेळूंक आयलेंच ना
मागीर आमी मेळूंकच ना !

आखेर आमी मेळ्ळी
साबार वर्सां जालीं उपरांत
लग्नाच्या माटवांत मूं गे
आनी सव्यार आमी बसतना
वर्सां उपरांत तेन्ना तूं
म्हज्यें कडेन मुरमुख्यानी हांसलें
तुज्या पोल्यावेल्या फोंडकूलेंत
चुंबन म्हज्यें लिपून रावतना दिसलें

आज्य मगे आमी
पिरायेनी जाली जाणटीं
पूत सुन्नो घुवो जावंय
आनी जाल्याय नातरां
सांगनाशें आनी म्हाका रावूं जायना
भुरगेपणांतली ही घडणूक-
तुज्या तांबस्या पोल्याचेर
हांवें लायिल्या चुंबनाची

पाट्यांनी बांदिल्ली तोंडां

जें जें घडतां
तें तें घेत रावं
निर्मणीच्या वेळार सैमान
काळाकडेन सांगिल्ले
म्होण आजून तो मेजून मापून घेतालो
घडणुको एका फाटल्यान एक आशें.

पुणून ताचेर सगट आक्षेप उलेयताले
पुराय ही ताचीच करणी म्हणून
आनी केन्ना केन्ना आशींच
ताका शिरापून घेताले

आखेर जालें कितें?
सगटांली तोंडा ताणी पाट्यानी बांदलीं
देखून पळेयात आतां
सगट जाल्यात मुंके

निंदा

फालफाल्यार
हांसकुर्या फुलाचेर
सृश्टीवेलो तुज्यो म्हत्व
प्रगटावंन दिसतालो

हांव
आनंदीत गायलो
पुण,
"स्तुतिपाठक" म्होणून
चाळयेत चाळयेत
ते चलताले
वाटळ्योभर तरातरां फुलां
आनी फळां माथ्यार घेवंन
दोंगरा सामकार
ते चलताले-
तुज्याच
भेटेक खातीर!

आतां सगट चराचरां
निश्चल आसतना
मध्यरात्रीवेल्या निगूटतायेंत
व्यापून आसपी
प्रपंचाच्या मोन्नेपणांत
गुपीत रावपी
तुज्यें सांत्वनी उतर
हांवें ओळखलें
आनी म्हाका
आनंद भोगलो

जाल्यार,
हांव गायलोच ना!

आशावादी प्रकाशन

AP

यदाहं जीवमि, अहमाशंसे